

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående upphävande eller revision av lagen om straff för ämbetsbrott av präst m. m.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 124, vilken behandlats av första lagutskottet, ha herrar *Lindström* och *Sandegård* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till omedelbart upphävande av lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål eller i varje fall om sådan revision av denna lag som kan anses stå i överensstämmelse med nutida rättsordning i vårt land.

I fråga om de skäl som föranlett motionärernas hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål upptager två särskilda kategorier av brott, av vilka den ena beivras vid allmän domstol och den andra vid domkapitel. Den förra kategorien utgöres av brott som avses i 4 §, den senare av brott enligt 1—3, 5, 6 och 9 §§ nämnda lag (13 §).

De brott som höra under *allmän domstol* äro: felaktigt förfarande med avseende å lysning eller vigsel, vissa fel eller försummelser i fråga om anteckningar i kyrkobok eller meddelande av ämbetsbevis, fel eller försummelse i vården och förvaltningen av egendom som prästen i kraft av sitt ämbete har om händer, förbrytelser i egenskap av domkapitelsledamot samt annan förbrytelse, vilken i allmän strafflag eller annan till kyrkolag icke hänförlig författning är uttryckligen och särskilt nämnd såsom brott av ämbetsman. Under 4 § falla således de i 25 kap. strafflagen omnämnda speciella brotten, i den mån de kunna begås av en präst i dennes ämbete; däremot lära strafflagens allmänna stadganden om uppsåtligt ämbetsbrott (25 kap. 16 §) eller om vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i ämbetet (25 kap. 17 §) icke på grund av 4 § 1889 års lag bli tillämpliga i vidare mån än såvitt avser nyss uppräknade särskilda brott. Beträffande straffet hänvisar 4 § 1889 års lag till allmänna strafflagen eller den särskilda författning som kan vara tillämplig.

Den kategori av ämbetsbrott som faller under *domkapitlens jurisdiktion* utgöres till viss del av sådana brott som få sin särskilda karaktär därav att de begås av präst. Hit räknas irrlärlighet (1 §), röjande av hemligt skriftmål (2 §), fylleri under utövning av prästämbete (3 §) och åsidosättande av

ämbetsplikt i andra fall än förut nämnts, vare sig uppsåtliga eller av vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet (5 §). Under den kyrkliga myndighetens domvärjo hör även det fall, att präst förfallolöst avhåller sig från tjänstgöring och ej kan anträffas (6 §). Hit hör slutligen en bestämmelse om straff för präst som åstadkommer uppenbar förargelse genom sitt leverne eller någon sin gärning eller på närmare angivet sätt obehörigen verkar för sin befordran utan att brott är begånget, varå straff bör följa efter allmän strafflag eller särskild författning (9 §). För de brott som höra under domkapitlet kunna icke andra straff ådömas än varning, suspension och avsättning.

1889 års lag innehåller vidare bestämmelser enligt vilka präst, som av allmän domstol dömts till vissa straff (7 §) eller till straff för brott av viss beskaffenhet (8 §), av domkapitlet kan särskilt dömas till varning, suspension eller avsättning (13 § 2). Därjämte givas föreskrifter om sammanträffande av brott (10 §), om preskription (11 §) och om avstängning från tjänstgöring (15 §).

Avfaller präst från svenska kyrkans lära skall han av domkapitlet skiljas från prästämbetet och den särskilda tjänst han inom kyrkan innehar (14 §).

Över biskop utövas domsrätten i förutnämnda avseenden omedelbart av hovrätten (16 §).

Enligt kungl. förordningen om rättegång i domkapitlen den 11 februari 1687 tillkom det domkapitel att döma i saker som angingo prästers ämbeten och fel i lära eller leverne. Denna domsrätt begränsades genom kungl. cirkuläret den 7 december 1787 närmare så, att domkapitel med vissa undantag hade att upptaga och avgöra mål som rörde prästs förhållande i ämbetet och ankomme på föreställning, avhållande från tjänsten på viss tid eller ämbetets förlust. Domkapitels domsrätt över prästs ämbetsförseelser bestämdes sålunda icke genom förseelsens art, utan genom beskaffenheten av det straff som för densamma skulle ådömas. Detta medförde icke svårare olägenheter så länge prästers fel och försummelser i ämbetet skulle bedömas efter 1686 års kyrkolag och dithörande författningar, vilka i allmänhet såsom straff i sådant avseende utsatte varning, suspension eller avsättning. Annat blev förhållandet efter ikraftträdandet av 1864 års strafflag, enligt vars 25 kap. även andra straffarter kunna förekomma för präster. Särskilt oegentligt var, att då nämnda kapitel i vissa paragrafer såsom straff för samma förseelse stadgar avsättning, förlust av ämbete på viss tid eller böter, beroende på de omständigheter under vilka förseelsen begåtts, präst för sådan förseelse skulle dömas av domkapitel när straffet ansågs böra bliva avsättning eller suspension, men av allmän underrätt när förseelsen icke var svårare än att den kunde försonas med böter.

För undanröjande av dessa misförhållanden uppgjorde 1869—1873 års kyrkolagskommitté förslag till omarbetning av ifrågavarande lagstiftning. Enligt detta förslag skulle gränsen för domkapitlens domsrätt bestämmas efter förbrytelsernas natur och icke efter de i lagen utsatta straffen. I re-

gel skulle prästs ämbetsbrott bedömas av domkapitel, men från denna regel skulle göras undantag för vissa brott, vilka vore förbrytelser mindre mot kyrkans än mot statens rättsordning och därför borde kunna upptagas av världslig rätt.

På grundvalen av kommitténs framställning utarbetades genom Kungl. Maj:ts försorg ett förslag i ämnet, och sedan 1878 års kyrkomöte vars yttrande inhämtades vidtagit ändringar i vissa delar av förslaget samt dessa ändringar blivit av Kungl. Maj:t godkända, framlades berörda förslag genom kungl. proposition för 1879 års riksdag. Lagutskottet tillstyrkte bifall till propositionen, och i enlighet härmed utföll första kammarens beslut. Andra kammaren däremot avlog den paragraf i förslaget, som innefattade bestämmelser i vilka mål domkapitel och i vilka världslig rätt skulle äga att döma, en utgång som berodde därpå att domkapitlens domsrätt genom de av kyrkomötet vidtagna ändringarna ansågs ha blivit för långt utsträckt.

Efter det frågan alltså för den gången förfallit, blev densamma i anledning av enskild motion föremål för behandling av 1883 års kyrkomöte, som i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde, att åtgärder måtte vidtagas för att snarast möjligt bereda kraft av lag åt ett skrivelsen bifogat förslag i ämnet, huvudsakligen överensstämmande med det av 1878 års kyrkomöte antagna.

Mot det sålunda framlagda förslaget anmärktes emellertid vid dess granskning inom högsta domstolen, att det vore mindre tillfredsställande såtillvida som enligt detsamma straffen för åtskilliga förbrytelser av präst, vilka icke anginge hans kyrkliga ämbete utan rörde hans befattning såsom statens ämbetsman, skulle bestämmas i kyrkolag och domsrätten i mål angående sådana förbrytelser tillkomma de kyrkliga myndigheterna, domkapitlet. Förslaget fick därför undergå omarbetning för bättre genomförande av den grundsatsen, att endast ämbetsbrott av uteslutande eller väsentligen kyrklig art borde hemfalla under den kyrkliga strafflagstiftningen och jurisdiktionen. Området för denna lagstiftning och jurisdiktion blev härigenom väsentligt inskränkt. Att fullständigt genomföra berörda grundsats ansågs emellertid under dåvarande förhållanden icke vara möjligt. Inom högsta domstolen framhölls att för sådant ändamål bland annat skulle erfordras, att man förut eller samtidigt skrede till en fullständig revision av gällande bestämmelser om de med prästämbetet förknippade åligganden.

Yttrande inhämtades härefter från 1888 års kyrkomöte som fann avvikelserna från det tidigare förslaget i allmänhet vara välgrundade, och sedan högsta domstolen lämnat utan anmärkning några smärre ändringar som på kyrkomötets framställning vidtogos, blev det sålunda omarbetade förslaget förelagt 1889 års riksdag. Lagutskottet hade intet att erinra mot förslaget, och detsamma bifölls i båda kamrarna, varefter förenämnda lag i ämnet utfärdades.

Vid 1903 års riksdag väcktes en motion (II: 34), vari hemställdes att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en omarbetning av 1889 års lag i syfte att beträffande såväl straffbestämmelserna som forum för åtal göra präst i fråga om alla

de ämbetsåligganden vilka icke vore att hänföra till religiösa funktioner likställd med andra rikets ämbetsmän, samt för riksdagen framlägga det eller de lagförslag som bleve resultatet av den äskade omarbetningen.

Lagutskottet, som behandlade motionen, hemställde i avgivet utlåtande, nr 35, att motionen icke måtte av riksdagen bifallas. Till stöd för sin hemställan framhöll utskottet att 1889 års lag redan vore byggd på den grundsats som jämväl motionären ansett vara den riktiga, nämligen att endast prästens rent kyrkliga åligganden och sådana ämbetsbrott av präst, vilka vore av väsentligen kyrklig art, borde falla under kyrklig lagstiftning och jurisdiktion. Att den kyrkliga lagstiftningen och jurisdiktionen, såsom motionären anför, skulle sträcka sig åtskilligt längre än omförmälda grundsats medgäve, vore icke av honom påvisat, och hans framställning lämnade ingen ledning för bedömandet huru grundsatsen skulle kunna bättre genomföras. De synnerliga svårigheter, som voro förbundna med ett fullständigt iakttagande av densamma, hade under tiden för lagens utarbetande blivit framhållna och erkända, och ingen anledning funnes till antagande, att man nu, under väsentligen oförändrade förhållanden, skulle beträffande gränsen mellan kyrklig och världslig lagstiftning och jurisdiktion komma till annat slut än det som föreläge i berörda, efter långvariga och grundliga förhandlingar tillkomna lag.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Rättegångsordningen vid domkapitlen företer vissa avvikelser från den allmänna rättegångsordningen i brottmål. Den väsentligaste av dessa avvikelser består däri, att domkapitlet äger att på eget initiativ upptaga och avdöma frågor om förbrytelse i ämbetet av dem som äro underkastade dess domsrätt. Frånsett sådana fall, där åtal väckes av justitiekanslern, justitieombudsmannen eller militieombudsmannen, anhängiggöras sålunda frågor om ämbetsförbrytelse av präst eller lärare icke av allmän åklagare, utan anmälan om förbrytelsen och därmed förknippade omständigheter göres hos domkapitlet, på det att detsamma må kunna undersöka det anmälda förhållandet, och målet handlägges sedan av domkapitlet utan att någon åklagare däri för talan.

Genom lagen den 13 november 1936 om domkapitel skall det stora flertalet domkapitel bestå av biskopen, domprosten, en vald präst, en vald lekman med särskilt intresse för församlingslivet, en av Kungl. Maj:t förordnad, i allmänna värv förfaren lekman samt en, likaledes av Kungl. Maj:t förordnad, skolsakkunnig, varjämte vid handläggning av rättegångsmål stiftssekreteraren skall hava säte och stämma i domkapitlet.

Nämnda lag grundar sig på ett förslag som den 25 juli 1935 avgivits av sakkunniga vilka tillkallats inom ecklesiastikdepartementet för utredning angående domkapitlens omorganisation (statens offentl. utredn. 1935: 31). Till dessa sakkunniga hade för att tagas i övervägande vid utredningen bl. a. överlämnats kyrkomötets skrivelse den 1 december 1934, nr 20, i anledning av väckt motion angående reformering av gällande förordning rörande rättegång i domkapitel.

De sakkunniga anförde i sitt betänkande i sistnämnda avseende bl. a. följande:

Domkapitlens befogenhet att upptaga och avdöma mål om ansvar å präst för ämbetsbrott eller fel i levernet har sin grund i den uppsikt över underlydande präster, som av ålder tillkommit domkapitlen. Denna domsrätt är huvudsakligen av disciplinär innebörd, ehuru väl av större omfattning än den disciplinära domsrätten i allmänhet. Sådan domsrätt brukar nämligen i regel icke innebära befogenhet att ådöma annat ansvar än varning eller suspension.

Att domkapitlet gent emot underlydande präster bör äga disciplinär bestraffningsrätt av enahanda omfattning, som i allmänhet tillkommer förvaltande verk och myndigheter med avseende å underlydande befattningshavare, synes icke kunna vara föremål för någon tvekan. I nyssnämnda motion vid 1934 års kyrkomöte torde ock närmast hava åsyftats, att ifrågavarande domsrätt allenast till den del den innebär något mera än utövning av en vanlig disciplinär bestraffningsrätt skulle överflyttas från domkapitlen till särskilda för ändamålet inrättade domstolar, vilka genom sin sammansättning erbjöde garanti för att erforderlig juridisk sakkunskap vore företrädd inom desamma. En dylik överflyttning har emellertid syntes de sakkunniga icke vara av behovet påkallad. De sakkunniga hålla nämligen före, att, därest domkapitlens organisation reformeras i den riktning de sakkunniga föreslagit, den särskilda sakkunskap, som ifrågavarande mål påkalla, kommer att bli i erforderlig omfattning företrädd i domkapitlen. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga icke heller ansett sig böra föreslå någon förändring i omfattningen av den bestraffningsrätt över prästerskapet, som nu tillkommer domkapitlen.

De sakkunniga hade i 21—34 §§ i sitt förslag till lag om domkapitel upptagit bestämmelser rörande rättegångsordningen vid domkapitlen. Enligt dessa bestämmelser skulle domkapitlet såsom hittills äga att på eget initiativ upptaga och avdöma fråga om ansvar å präst och skulle — fränsett den åtalsrätt som tillkommer justitiekanslern, justitieombudsmannen och militieombudsmannen — allmän åklagare icke hava befogenhet att självständigt väcka åtal vid domkapitlet. Emellertid skulle domkapitlet äga befogenhet att, då fråga om ansvar å präst uppkommit, förordna tjänsteman vid domkapitlet eller annan lämplig person att såsom åklagare på eget ansvar föra talan i målet eller ock hos vederbörande överåklagare hemställa om utförande av sådan talan.

Beträffande de sakkunnigas förslag i fråga om rättegången vid domkapitlen anförde processlagberedningen:

Domkapitlens befogenhet att upptaga och avdöma mål om ansvar å präst har sin grund i den uppsikt över underlydande präster, som av ålder tillkommit domkapitlen. Med denna domkapitlens disciplinära myndighet sammanhänger ock att rättegången vid domkapitlen väsentligen är anordnad enligt inkvisitoriska grundsatser. Emellertid omfattar domkapitlens jurisdiktion enligt 1889 års lag om straff för ämbetsbrott av präst m. m. ej allenast förseelser, som äro av disciplinär natur, utan även vad som enligt nutida uppfattning är brott i straffrättslig mening. Inom den allmänna straffrättskipningen har i vårt land alltmåra eftersträfvats att ersätta den inkvisitoriska rättegången med ett akusatoriskt förfarande. Med hänsyn härtill torde kunna ifrågasättas, huruvida icke beträffande mål, som mera hava karaktären av egentliga brottmål, också rättegången vid domkapitlen borde i vid-

sträcktare omfattning än som skett i det föreliggande förslaget anordnas såsom ett ackusatoriskt förfarande, medan i fråga om disciplinmål den inkvisitoriska principen i stort sett bibehålles. En reform i nu antydd riktning skulle förutsätta en omarbetning av nämnda lag, varigenom en uppdelning skedde i disciplinförseelser och egentliga brott. Huruvida en dylik uppdelning i detta sammanhang är möjlig att genomföra undandraget sig beredningens bedömande. Med de utgångspunkter, från vilka förslaget utarbetats, har beredningen i huvudsak intet att erinra mot förslaget.

I den till 1936 års riksdag avlåtna propositionen, nr 241, med förslag till lag om domkapitel framhöll föredragande departementschefen att det med avseende å rättegångsmålen handläggning i domkapitlen syntes önskvärt, att, såsom processlagberedningen ifrågasatt, beträffande mål, som mera hade karaktären av egentliga brottmål, rättegången vid domkapitlen i vidsträcktare omfattning än som skett i de sakkunnigas förslag anordnades såsom ett ackusatoriskt förfarande, medan i fråga om disciplinmål den inkvisitoriska principen i stort sett bibehålles. På sätt beredningen framhållit, skulle dock en reform i sålunda antydd riktning förutsätta en omarbetning av 1889 års lag, varigenom en uppdelning skedde i disciplinförseelser och egentliga brott. Med hänsyn härtill och då frågan om en dylik genomgripande omarbetning av 1889 års lag icke kunnat i berörda sammanhang upptagas till behandling, hade departementschefen ansett riktigast, att den föreslagna lagen om domkapitel begränsades till att avse frågan om domkapitlens organisation, och i följd härav uteslöt de av de sakkunniga ifrågasatta rättegångsbestämmelserna i 21—34 §§. Departementschefen förklarade att han därvid givetvis förutsatte, att frågan om en reformering av rättegångsordningen vid domkapitlen komme att bli föremål för ytterligare utredning och att i samband därmed även frågan om upphävande av domkapitlens doms rätt över de allmänna läroverkens och likställd lärarpersonal komme att upptagas till behandling.

I *förevarande motion* återgivas till en början de närmare omständigheterna i ett rättsfall (det s. k. glimåkralfallet), där vederbörande hovrätt i likhet med domkapitlet funnit att en kyrkoherde i utövningen av det honom anförtrodda prästämbetet haft att ställa sig till noggrann efterrättelse den genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 oktober 1917 fastställda handboken för svenska kyrkan.¹ Motionärerna anföra i anslutning till nämnda redogörelse följande.

Det torde vara överflödigt att här närmare utveckla det uppenbart orimliga i ett tillstånd, som gör kyrkan till en polisinstitution, vars formulär för gudstjänster och religiösa handlingar skola äga ungefär samma karaktär som t. ex. gällande trafikförfordningar. Det synes oss ovedersägligt, att här påtalade förhållanden stå i flagrant strid med nutida rättsmedvetande och krav på tanke- och samvetsfrihet. Denna frihet får icke heller förvägras en präst i svenska statskyrkan. Enligt § 1 i 1889 års lag skall präst som offentligen finnes förkunna eller annorledes utsprida lärosats, som är stridande mot svenska kyrkans lära, dömas till varning eller mistning av ämbetet på viss tid. Har han

¹ Se även Kungl. Maj:ts utslag den 4 december 1929, nr 843 (N. J. A. 1929 avd. I sid. 658).

föret blivit straffad för sådan förbrytelse eller äro omständigheterna eljes synnerligen försvårande, må till avsättning dömas. Orimligheten i ett sådant stadgande framstår i sin rätta belysning, om man endast konstaterar, att det trots gällande kyrkolags § 1 torde visa sig omöjligt att fixera vad kyrkans lära är. Det torde icke kunna uppletas en enda kyrkans teolog, som skulle vilja sätta likhetstecken mellan kyrkans lära av i dag och t. ex. den atanasianska trosbekännelsen, som fortfarande hör till de bekännelseskrifter, som reglera tros- och lärofriheten i den svenska kyrkan. Tillståndet på detta område lider av en oklarhet, som är föga tilltalande. Och därtill kommer, att det ännu består en dualism i fråga om förhållandet mellan prästens och lekmannens konfessionella förpliktelse, som är i uppenbar strid mot evangelisk kyrkoordning. Till de motiv för motionens yrkande som här anförts må slutligen framhållas, att rättsförfarandet i domkapitlet måste bli i högsta grad bristfälligt och otillfredsställande, då domkapitlet är på en gång åklagare och domare samt dömer utan förhör enligt former, som icke överensstämmer med laga former vid världslig rätt, en oförsvarlig anomali i svenskt rättsväsen. Man torde ha rätt att påstå, att denna speciella strafflag för präster, till anda och bokstav ett arv från tider med en helt annan rättsåskådning än vår, icke längre är nödvändig utan bör snarast möjligt avskaffas. Ett minimikrav är, att dess religiösa och konfessionella tvångs- och straffbestämmelser omedelbarligen avlägsnas. De utgöra en skamfläck för svensk kultur och religionslagstiftning.

Här må nämnas att frågan om förändring av de kyrkliga ritualen upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning. I en vid årets riksdag inom första kammaren väckt motion, nr 139, hemställde sålunda herrar Sandegård och Lindström bl. a. om en grundlig revision av den gällande kyrkohandboken. Motionen avslogs av kammaren på hemställan av dess första tillfälliga utskott, därvid bl. a. erinrades om att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 augusti 1933 för närvarande påginge en revision av handboken.

Slutligen må anmärkas att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 oktober 1936 inom justitiedepartementet tillkallats sakkunniga för att biträda med en förberedande undersökning angående en kodifiering av nu gällande rätt på kyrkolagstiftningens område i huvudsak efter riktlinjer, som angivits i kyrkolagsutskottets vid 1934 års kyrkomöte betänkande nr 31. Riktlinjerna för ifrågavarande undersökning äro i förenämnda bemyndigande angivna på följande sätt: En revision av kyrkolagen och därmed sammanhängande författningar bör begränsas att i princip åsyfta allenast en kodifiering av gällande rätt. Med denna utgångspunkt torde det dock, såsom ock kyrkomötet antagit, bliva nödvändigt att till bedömande upptaga en del frågor av saklig natur. Med hänsyn till svårigheten att nu överskåda revisionsarbetets omfattning och arten av de problem som därvid möta synes lämpligt, att till en början en förberedande undersökning verkställas för vinnande av bättre överblick härutinnan. Härigenom kan ock en fastare grund läggas för det fortsatta utredningsarbetet. Vid denna förberedande utredning synes bland annat böra undersökas, huruvida revisionen bör ske i ett sammanhang eller om icke arbetet lämpligen kan bedrivas så, att förslag kunna framläggas successivt beträffande sådana delar av lagstiftningskomplexet som var för sig bilda ett helt. Särskilt bör eftersträvas att ernå en överblick över de ämnen, beträffande vilka

ändringar i sakligt hänseende i förhållande till gällande rätt icke torde kunna undvikas vid en revision av nu åsyftat slag.

Lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål utgör till sin väsentliga del en speciell strafflag, upp- tagande olika ämbetsbrott av präst. Vidare givas i nämnda lag straffstad- ganden av närmast disciplinär natur, hänförande sig antingen till av präst i ämbetet begångna förseelser, vilka icke kunna anses vara brott i straffrätts- lig mening, eller till vad präst utom ämbetet låtit komma sig till last. Slut- ligen innehåller 1889 års lag regler om forum i de av lagen behandlade må- len. I sistnämnda avseende åsyftade man vid lagens tillkomst att endast lägga sådana ämbetsbrott av präst vilka väsentligen äro av kyrklig natur under kyrklig jurisdiktion, medan avgörandet av övriga ämbetsbrott borde tillkomma allmän domstol. Särskilt på grund av de lagtekniska svårigheter som mötte kom denna grundsats emellertid icke att fullständigt genomföras, utan till kyrklig domstol ha i ej ringa omfattning hänförts även sådana äm- betsbrott, som icke äro av kyrklig karaktär.

Utskottet.

Uppdelningen av vad präst i ämbetet låtit komma sig till last kan emel- lertid ske även efter en annan princip, nämligen mellan å ena sidan vad som är att anse såsom brott i straffrättslig mening och, å den andra, förseelser av disciplinär natur. Att domkapitlen böra bibehållas vid sin disciplinära bestraffningsrätt över prästerskapet finner utskottet för sin del uppenbart. För att framhålla karaktären av dessa ärenden borde möjligen för dem in- föras ett besvärsförfarande som följer de vanliga reglerna för överklagande av administrativa beslut. Vad beträffar de verkliga brottmålen torde det däremot kunna ifrågasättas huruvida icke domkapitlens befattning med dem bör upphöra samt dessa mål, i den mån icke redan nu så är fallet, överflyt- tas till de allmänna domstolarna.

Huvudgrunden för upprätthållande av specialdomstolar är det i och för sig beaktansvärda intresset att vinna erforderlig sakkunskap för bedömandet av vissa frågor. Mot sådana specialdomstolar som ha att handlägga brott- mål ha emellertid i olika avseenden anförts allvarliga betänkligheter vilka även i vissa fall föranlett avskaffande av dylika domstolar. Bibehållande av sådana domstolar för en viss kategori medborgare kan ej sägas stå i god överensstämmelse med principen om allas likhet inför lag och rättskipning. Att lämna avgörandet av brottmål åt en specialdomstol kan, såsom ock av utskottet vid ett tidigare tillfälle i annat sammanhang påpekats, framstå antingen såsom ett oberättigat undantag till den tilltalades nackdel eller såsom ett otillbörligt privilegium till hans förmån. Det sagda torde även äga sin tillämpning på domkapitlen såsom särskilda brottmålsdomstolar. Där- till kommer att rättegångsordningen vid domkapitlen är utformad på ett sätt som i viktiga hänseenden avviker från det vid de allmänna domstolarna tillämpade förfarandet i brottmål. Frånsett sådana fall, där åtal väckes av justitiekanslern, justitieombudsmannen eller militieombudsmannen, an- hängiggöras sålunda vid domkapitel frågor om ämbetsförbrytelse av präst

icke av allmän åklagare, utan anmälan om förbrytelsen och därmed förknippade omständigheter göres hos domkapitlet, på det att detsamma må kunna undersöka det anmälda förhållandet, och målet handlägges sedan av domkapitlet utan att någon åklagare däri för talan. I fråga om disciplinmålen synes icke något väsentligt vara att invända mot ett sådant förfarande. Men beträffande de egentliga brottmålen måste det enligt nutida uppfattning anses stötande med en sådan inkvisitorisk rättegång där domstolen fungerar jämväl såsom åklagare. Vid sin prövning av de omständigheter som inverka på frågans bedömande har utskottet kommit till den uppfattningen att övervägande skäl nu tala för att avgörandet av alla mål angående verkliga ämbetsbrott av präst överlämnas åt de allmänna domstolarna. Tillfälle bör dock lämnas de kyrkliga myndigheterna att vid dessa domstolar göra gällande sina synpunkter t. ex. genom ett ombud för domkapitlet. I samband med att domkapiteln sålunda befrias från ifrågavarande brottmål torde även böra tillgodoses önskemålet om upphävande av domkapitlens domsrätt över de allmänna läroverkens och likställd lärarpersonal.

Vid den processrättsliga omgruppering och omgestaltung som sålunda enligt utskottets förmenande bör äga rum å området synes även lämpligen kunna tagas under omprövning huruvida de i 1889 års lag omförmälda brottskategorierna och de för dem utsatta straffsatserna böra i oförändrat skick bibehållas. Beträffande disciplinförseelserna böra visserligen de speciellt kyrkliga kraven tillerkännas beaktande. Dock torde det vid en kommande prövning visa sig att de för dylika förseelser uppställda straffflatituderna åtminstone i vissa fall innehålla ett oskäligt högt maximum (avsättning). De i 1889 års lag upptagna egentliga brotten erhålla givetvis till en del sin särprägel av att de begås av en prästerlig ämbetsman och kräva av sådan anledning en speciell reglering. Emellertid synes en omarbetning av nuvarande brottsbeskrivningar vara påkallad och en direkt anknytning till den allmänna strafflagens bestämmelser om ämbetsbrott i betydligt större omfattning än nu är fallet böra eftersträvas. I detta sammanhang må även framhållas det önskvärda i att de i 1889 års lag givna reglerna om sammanträffande av brott och om preskription närmare anpassas efter de bestämmelser som enligt den allmänna strafflagen gälla för bedömandet av dylika frågor. Även i övrigt torde en allmän översyn å området vara påkallad.

Under hänvisning till det sålunda sagda får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående revision av gällande bestämmelser om brott och förseelser av präst i dennes ämbete ävensom för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 16 april 1937.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Klefbeck*, *Erik Anderson**, *Löfgren*, *Otto Wangson*, *Berglund*, *Roos** och *Egnell**;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, *Hedlund* i Östersund och *Lindmark*, fru *Östlund* samt herrar *Berg*, *Eriksson* i Toftered, *Lindberg* i Stockholm och *Gezelius*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Ewald Lindmark*, som ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Lagen den 8 mars 1889 — — — kyrklig karaktär.

Uppdelningen av vad präst i ämbetet låtit komma sig till last kan emellertid ske även efter en annan princip, nämligen mellan å ena sidan vad som är att anse såsom brott i straffrättslig mening och, å den andra, förseelser av disciplinär natur. För att framhålla karaktären av sistnämnda ärenden borde möjligen för dem införas ett besvärsförfarande som följer de vanliga reglerna för överklagande av administrativa beslut.

Att domkapitlen böra bibehållas vid sin disciplinära bestraffningsrätt över prästerskapet finner utskottet för sin del uppenbart. Utskottet kan därför icke tillstyrka motionärernas yrkande om utredning och förslag till omedelbart upphävande av lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål.

Vad beträffar de verkliga brottmålen torde det däremot kunna ifrågasättas huruvida icke domkapitlens befattning med dem bör upphöra samt dessa mål, i den mån icke redan nu så är fallet, överflyttas till de allmänna domstolarna.

Huvudgrunden för upprätthållande av specialdomstolar — — — vara påkallad.

Under hänvisning till det sålunda sagda och med avstyrkande av motionärernas i första hand framställda yrkande får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående revision av gällande bestämmelser om brott och förseelser av präst i dennes ämbete ävensom för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen kan föranleda.»
